

Iskrová, Daniela

"Starożytny świat zdrowia i choroby",
Monika Zaviš, Bratysława 2012 :
[recenzja]

Warszawskie Studia Pastoralne 17, 267-269

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Monika Zaviš, *Starożytny świat zdrowia i choroby*. Bratysława: Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie, 2012. 206 s. ISBN 978-80-223-3125-8.

Autorka, która pracuje w Instytucie Kontekstualnej Teologii na Ewangelickim Wydziale Teologicznym w Bratysławie, prezentuje publikację, która jest adresowana do środowisk naukowych zajmujących się dziedziną religioznawstwa, historii starożytnej i medycyny społecznej. Umiejętnie łączy dwa najstarsze zjawiska ludzkiego społeczeństwa: medycynę i religię. Oferuje równocześnie czytelnikom przestrzeń dla kształtowania, wobec nich, własnych postaw.

Autorka w pięciu rozdziałach zawarła zagadnienie relacji medycyny i religii.

W pierwszym definiuje podstawowe pojęcia z zakresu medycyny i religii, gdzie przedstawia szeroki przegląd definicji religii (strony 7-13).

W drugiej części książki (strony 14-42), autorka proponuje historyczny przewodnik oraz otwiera zrozumienie wzajemnej korelacji religii i medycyny w starożytnym Egipcie. Połączenie tych sfer tworzy specjalną grupę społeczną ludzi, „wybranych bóstw” tych, którzy mają związek z bóstwem. Ich absolutna akceptacja prowadzi do czci, której echo jest słyszalne jeszcze dziś.

W trzeciej części książki jest przedstawiona grecka kultura, która w porównaniu do egipskiej, swoim racjonalnym podejściem i otwartym stosunkiem do natury, pomaga w kształtowaniu świata religii i świata medycyny jako dwóch odrębnych dziedzin. W medycynie są sformułowane podstawowe zasady etyczne, które do dziś opierają się na obowiązujących relacjach: pacjent – lekarz (strony 43-79). Chociaż medycyna w starożytnym Rzymie opierała się, w swych założeniach i podstawach na wiedzy i doświadczeniu lekarzy greckich, to jednak w Grecji jak i w kulturze romańskiej, medycyna ludowa mocno zakorzeniona w starożytnej tradycji rzymskiej, nie jest pozbawiona magicznej mocy. Niepowtarzalny charakter rzymskich uzdrowisk i ośrodków rehabilitacji jest czymś wyjątkowym i inspirującym do dziś. Nacisk na botanikę otwiera rozwój farmakologii, która umożliwia wyzwalanie się od tradycyjnego rozumienia magii.

W czwartej części książki (strony 80-116), ze względu na zmianę greckiego wizerunku, można już lepiej rozumieć religię i medycynę rzymską z ich zaletami i wadami.

Ostatni rozdział pokazuje niepowtarzalny świat Palestyny, który znajduje swoje odzwierciedlenie w księgach Starego i Nowego Testamentu. Dostarcza on wiele szczegółowych informacji dotyczących zakresu rozpoznawania relacji między chorobą a zdrowiem. Religia przekracza rytualne ograniczenia, a przejawia się w wymogach moralnych. Monoteizm religijny, właściwie rozumiany, który przenika do różnych dziedzin medycyny, jest wiarą w jedyne Boga. On jest źródłem zdrowia i choroby; ta zaś jest karą lub wezwaniem do poprawy.

Lekarze, kapłani i prorocy są postrzegani jako instrumenty Boga, w których odzwierciedla się Jego mądrość i dobroć. Idea doskonałego lekarza uwidacznia się w Jezusie Chrystusie, który był ludzki traktuje kompleksowo, uzdrawiając ciało i duszę człowieka. Cierpienie, którego pod koniec życia sam doświad-

czył tworzy rzeczywistość empatii i staje się wyzwaniem do wiary (strony 117-170).

Monografia spełnia warunki danego rodzaju pracy. Strona merytoryczna publikacji spełnia jej wymogi: właściwie podzielony tekst z przejrzystymi tabelami; streszczenia poszczególnych rozdziałów (czytelnicy zapewne to docenią), oraz spis rzeczowy i pojęciowy. Na szczególną uwagę załuguje tu bogata specjalistyczna literatura. To wszystko świadczy o tym, że Autorka podeszła do opracowywania tematu bardzo solidnie, wnikliwie i z ogromnym osobitym zaangażowaniem.

Dzięki tej książce możemy inaczej spojrzeć na problematykę religii i medycyny w wielkich kulturach, które wywarły duży wpływ na ukształtowanie myślenia człowieka Zachodu. Wrażliwe połączenie wiadomości z religii i medycyny, wskazanie na powrót do natury i harmonię z nią, ukazują aktualność problematyki i korzyści publikacji szczególnie w dzisiejszym zglobalizowanym świecie.

ThDr. Daniela Iskrová, PhD